

Дело C-183/23**Резюме на преюдициалното запитване по член 98, параграф 1 от
Процедурния правилник на Съда****Дата на постъпване в Съда:**

22 март 2023 г.

Запитваща юрисдикция:

Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie (Полша)

Дата на акта за преюдициално запитване:

27 февруари 2023 г.

Ищец:

Credit Agricole Bank Polska SA

Ответник:

AB

Предмет на главното производство

Иск за плащане на дължимата сума по договор за краткосрочен заем, сключен с чуждестранен заемополучател с неизвестно местоживеене

Предмет и правно основание на преюдициалното запитване

Член 267 ДФЕС — Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета — Компетентност по отношение на потребителски договори — Договор за краткосрочен заем — Заемополучател, който е чужд гражданин — Явяване на особен представител на ответник, чието местоживеене е неизвестно — Връчване на исковата молба

Преюдициални въпроси

1. Трябва ли член 6, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела да се тълкува в смисъл, че разпоредбите на посочения регламент се прилагат за определяне на компетентността по дело

срещу потребител с неизвестно местоживеене, който не е гражданин на държава членка, и за когото, от една страна, е известно, че последното му известно местоживеене е било в държава членка, а от друга страна, има надеждни данни, че вече не пребивава на територията на тази държава членка, но няма надеждни данни, позволяващи да се направи изводът, че е напуснал територията на Съюза и се е върнал в държавата, чийто гражданин е?

2. Трябва ли член 26, параграфи 1 и 2 от Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела да се тълкува в смисъл, че явяването пред съд на особения представител, назначен в съответствие с националното право на държава членка да представлява такъв потребител с неизвестно местоживеене, замества явяването пред съда на този потребител и позволява да се приеме компетентността на съда на държавата членка въпреки наличието на надеждни данни, че потребителят вече не пребивава на територията на тази държава членка?

Посочени разпоредби от правото на Съюза

Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 351, 2012 г., стр. 1) — член 6, член 17, параграф 1, член 18, параграф 2, член 26, параграфи 1 и 2 и член 28, параграф 1.

Решение на Съда на ЕС от 15 март 2012 г., G срещу Cornelius de Visser (C-292/10, ECLI:EU:C:2012:142)

Решение на Съда на ЕС от 17 ноември 2011 г. Hypotečni banka a.s. срещу Udo Mike Lindner (C-327/10, ECLI:EU:C:2011:745)

Решение на Съда на ЕС от 2 април 2009 г. Gambazzi срещу DaimlerChrysler Canada Inc. и CIBC Mellon Trust Company (C-394/07, ECLI:EU:C:2009:219)

Решение на Съда на ЕС от 10 октомври 1996 г. Hendrikman и Feyen срещу Magenta Druck & Verlag GmbH (C-78/95, ECLI:EU:C:1996:380)

Посочени разпоредби от националното право

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Закон от 17 ноември 1964 г. — Граждански процесуален кодекс), член 69, параграф 3, член 139', параграфи 1 и 2, член 144, параграф 1, член 146 (консолидиран текст — Dz.U. 2021, позиция 1805)

Кратко представяне на фактите и производството

- 1 С иск от 22 декември 2021 г., подаден до Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie (Районен съд Варшава-център, Полша) (наричан по-нататък „запитващата юрисдикция“), ищецът Credit Agricole Bank Polska S.A. (наричан по-нататък „ищецът“) иска да му се присъди сумата 10 591,64 полски злоти (PLN) (около 2 250 евро), заедно с лихвите и съдебните разноси по договора за заем от 16 юли 2020 г. за закупуване на движимо имущество (телефон Apple 11 Pro), сключен от ищеца с ответника (наричан по-нататък „ответникът“). И в договора за заем, и в исковата молба е посочен адрес на ответника.
- 2 В конкретния случай е безспорно, че ответникът е сключил договор като потребител, тоест без никаква връзка с неговата професионална или трудова дейност. Запитващата юрисдикция установява, че в настоящия случай, ако се приложи Регламент 1215/2012, компетентността на съда следва да се определи въз основа на член 17, параграф 1, буква б) и член 18 от посочения регламент.
- 3 На 30 март 2022 г. запитващата юрисдикция издава в заповедно производство заповед за плащане, с която задължава ответника да заплати на ищеца 10 591,64 PLN, заедно с договорната лихва при максималния лихвен процент за забава в размер на 9 952,30 PLN от 18 май 2021 г. до датата на плащане и сумата от 770,69 PLN, представляваща съдебни разноси заедно със законната лихва за забава, изчислена от датата на влизане в сила на заповедта за плащане до датата на плащането.
- 4 Писмото, съдържащо препис на исковата молба, препис на заповедта за плащане и указания за ответника, е изпратено на посочения в исковата молба адрес и е върнато като неполучено от адресата. В съответствие с разпоредбите на националното законодателство запитващата юрисдикция разпорежда на представителя на ищеца да връчи препис от исковата молба и заповедта за плащане чрез съдебен изпълнител в рамките на 2 месеца, в противен случай производството ще бъде спряно.
- 5 С писмо от 15 септември 2022 г. пълномощникът на ищеца информира съда, че връчването чрез съдебен изпълнител е неуспешно, тъй като съдебният изпълнител не открива адресата на този адрес.
- 6 С определение от 4 октомври 2022 г. запитващата юрисдикция назначава адвокат за особен представител на ответника, чието местоживеене е неизвестно. Известието за назначаването на особен представител е оповестено в съответствие с националното законодателство на таблото за обяви на запитващата юрисдикция и в кметството и е връчено на назначения особен представител заедно с препис на исковата молба и на заповедта за плащане.

- 7 С последващи разпореждания Съдът се обръща към редица органи, за да провери дали в техните бази данни се съдържат данни за ответника, позволяващи да се установи неговият адрес.
- 8 Запитващата юрисдикция проверява данните на ответника в базата данни PESEL. В резултат е установен последният негов регистриран адрес в базата данни PESEL на Полша, като ответникът е декларирал, че е напуснал този адрес през юни 2018 г.
- 9 Запитващата юрисдикция проверява дали ответникът е бил лишен от свобода чрез системата NOE-SAD (регистър на лицата, лишени от свобода в Полша). В резултат е установено, че ответникът не е лишен от свобода в Полша.
- 10 Впоследствие запитващата юрисдикция иска от Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie (Мазовецко областно управление, Варшава) (публичният административен орган, отговорен за легализирането на престой, т.е. за издаването на разрешителни за работа на пребиваващи в Мазовецка област чужденци) да посочи дали ответникът има действащо разрешително за пребиваване в Полша и дали настоящият му адрес на пребиваване е известен. Областното управление дава информация, че ответникът не е подавал молба за легализация на престой на територията на Полша.
- 11 Съдът също така иска от граничната полиция (наричана по-нататък „ГП“) да посочи дали базите данни на ГП съдържат информация за преминаване на границата от ответника. В отговор ГП информира запитващата юрисдикция, че между 9 януари 2013 г. и 8 януари 2023 г. е регистрирано само едно пресичане на полската граница от ответника, а именно пристигане на летището във Варшава на 29 септември 2017 г. Не са регистрирани други преминавания през полската граница от него.
- 12 В същото време запитващата юрисдикция задължава пълномощника на ищеца да докаже, че ответникът пребивава в Полша, тъй като трябва да извърши служебна проверка за наличието на компетентност на полския съд, като го информира за съдържанието на член 18, параграф 2 от Регламент 1215/2012. Пълномощникът на ищеца заявява, че не разполага с информация за настоящия адрес на ответника.

Основни доводи на страните по главното производство

- 13 Доводите на страните не са изложени подробно в преюдициалното запитване.

Кратко изложение на мотивите за преюдициалното запитване

- 14 По първия въпрос: при изложената по-горе фактическа обстановка запитващата юрисдикция първо има съмнения дали — ако бъде предявен иск срещу потребител с неизвестно местожителство, който не е гражданин на държава членка и за когото, от една страна, е известно последното местоживееене в една от държавите членки (а именно в Полша), а от друга страна има надеждни данни, позволяващи да се приеме, че лицето понастоящем не пребивава на територията на тази държава членка, но няма надеждни данни, позволяващи да се приеме, че е напуснал територията на Съюза и се е върнал в държавата, чийто гражданин е — изобщо могат да се прилагат разпоредбите на Регламент 1215/2012 или въпросът относно компетентността трябва да се уреди единствено въз основа на разпоредбите на националното законодателство.
- 15 Ответникът по главното производство е лице, което не е гражданин на държава членка. Поради това липсва най-очевидната връзка между главното производство и правото на ЕС, а именно гражданството на ответника.
- 16 Въз основа на данните от ГП запитващата юрисдикция установява, че ответникът не е преминавал външната граница на Полша. Трябва обаче да се отбележи, че ГП не извършва граничен контрол на границите на Полша с държавите, които са страни по Шенгенското споразумение. Поради това е невъзможно да се определи дали ответникът е напуснал Полша и е отишъл в друга държава членка. В същото време има надеждни данни (от 2018 г. в държавните бази няма адреси на ответника), които водят до вероятност на това предположение. Като се имат предвид тези обстоятелства, запитващата юрисдикция счита, че най-вероятно ответникът в момента пребивава на територията на друга държава членка, извън Полша, но не може да провери категорично тази информация.
- 17 Член 6, параграф 1 от Регламент 1215/2012 предвижда, че ако ответникът няма местоживееене в държава членка, компетентността на съдилищата на всяка държава членка се определя от националното право. Тази разпоредба възпроизвежда член 4, параграф 1 от действащия преди това Регламент № 44/2001 относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела. Съдът неколккратно се е произнасял по тълкуването на тази разпоредба.
- 18 В решението си от 15 март 2012 г., G срещу Cornelius de Visser (C-292/10, ECLI:EU:C:2012:142), Съдът приема, че член 4, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета трябва да се тълкува в смисъл, че допуска прилагането на член 5, точка 3 от същия регламент по отношение на иск за отговорност поради управлението на уебсайт срещу ответник, който вероятно е гражданин на Съюза, но чието местонахождение е неизвестно, ако сезираната юрисдикция не разполага с доказателства, позволяващи ѝ да приеме, че ответникът действително има местоживееене извън територията

на Съюза. В точка 40 от това решение Съдът подчертава, че думите „няма местоживееене в държава членка“, използвани в член 4, параграф 1 от Регламент № 44/2001, следва да се разбират в смисъл, че прилагането на националните правила вместо единните правила за компетентност е възможно само когато сезираната юрисдикция разполага и с доказателства, позволяващи ѝ да направи извод, че ответникът — гражданин на Съюза, който няма местоживееене в държавата членка на посочената юрисдикция, действително има местоживееене извън територията на Съюза (вж. в този смисъл решение от 17 ноември 2011 г., *Hypoteční banka a.s. срещу Udo Mike Lindner*, C-327/10, ECLI:EU: C:2011:745).

- 19 От изложеното по-горе следва, че правото на Съюза изисква по принцип да се тълкува възможно най-широко приложното поле, определено в член 6, параграф 1 от Регламент 1215/2012, т.е. да се приеме, че тази разпоредба е приложима, когато не е сигурно, че ответникът пребивава извън територията на Съюза. Това позволява по-пълно хармонизиране на въпроса за компетентността между държавите членки и гарантира, че нито един субект, който (дори това да не е сигурно) пребивава на територията на Съюза, няма да бъде лишен от защитата, предвидена от правото на Съюза.
- 20 Запитващата юрисдикция обаче има съмнения дали такова тълкуване на член 6, параграф 1 от Регламент 1215/2012 следва да се приеме и в случаите, когато ответникът е лице, което не е гражданин на нито една от държавите членки.
- 21 По правило критерият за характера съгласно правото на Съюза на трансграничните производства по смисъла на правилата за компетентност, съдържащи се в Регламент 1215/2012, не се опира на гражданството, а на местоживееенето. Този принцип е най-пълно изразен в член 4, параграф 1 от Регламент 1215/2012, съгласно който искове срещу лица, които имат местоживееене в държава членка, независимо от тяхното гражданство, могат да се предявяват пред съдилищата на тази държава членка.
- 22 Въпреки това в горепосоченото решение *Hypoteční banka* Съдът приема критерия за гражданство — когато местоживееенето е неизвестно — като релевантен критерий в полза на съюзния характер на въпроса за компетентността (вж. точка 32 от решението). Във връзка с горното запитващата юрисдикция се съмнява дали прилагането на специална презумпция за прилагане на Регламент 1215/2012 по отношение на лица, за които е най-вероятно, че пребивават на територията на държава членка — което обаче нито е сигурно, нито запитващата юрисдикция може да установи в коя от тези държави пребивава лицето — е възможно дори ако тези лица нямат гражданство на никоя от държавите членки.
- 23 Според запитващата юрисдикция принципът на ефективност на съдебната защита съгласно правото на Съюза, както и необходимостта от защита на правата на лицата, които може би (но не е сигурно) пребивават на

територията на Съюза, изискват към тях да се прилагат принципите на Регламент 1215/2012, по-специално когато тези лица остават потребители, а значи субекти, специално защитени от правото на Съюза (вж. член 169 ДФЕС). Трябва да се отбележи, че този регламент предвижда високо равнище на защита на правата на потребителите, като се приема, че срещу потребител може по принцип да се предяви иск само в съдилищата на държавата, където има местоживееене потребителят (член 18, параграф 2 от Регламент 1215/2012). Националното законодателство не предвижда толкова широкообхватен стандарт за защита на правата на потребителите по отношение на компетентността на съда. Констатацията, че ответник в положение като разглежданото в главното производство няма право на предоставения от регламента стандарт на защита просто защото не може несъмнено да се установи, че има местоживееене в една от държавите членки, и въз основа на критерия за гражданството, който не произтича от регламента, би довела до необоснован отказ от страна на запитващата юрисдикция да му предостави защита съгласно правото на ЕС.

- 24 Според запитващата юрисдикция отговорът на въпроса изисква по принцип да се претеглят последиците от материализирането на двата риска. Първо, съществува риск неправилно да се приеме, че ответникът има местоживееене на територията на Съюза въпреки факта, че няма такова, и второ — риск неправилно да се приеме, че ответникът няма местоживееене на територията на Съюза, въпреки че всъщност има. В първия от посочените случаи рискът се свежда до прилагане на произтичащите от регламента основания за определяне на компетентността въпреки липсата на реално основание за това. Като се има предвид, че разпоредбите на регламента предоставят на потребителя по-широка защита в това отношение от разпоредбите на националното законодателство, за потребителя няма да има никакви неблагоприятни последици. В другия случай обаче ще бъде подкопана ефективността (*effet utile*) на регламента, тъй като потребител с местоживееене в държава — членка на Съюза ще бъде лишен от ефективна защита съгласно правото на Съюза просто защото съдът не е могъл да установи несъмнено местоживееенето му.
- 25 С оглед на изложеното по-горе запитващата юрисдикция счита, че на първия преюдициален въпрос следва да се отговори утвърдително.
- 26 С втория въпрос запитващата юрисдикция иска да установи дали в производство като това по главното производство е възможно да се приеме, че ответникът се е явил и следователно е признал компетентността на полския съд, доколкото това е направил вместо него като лице с неизвестно местоживееене назначеният му особен представител.
- 27 Съдът неколккратно е посочвал, че Регламент 44/2001 (към днешна дата следва да се възприеме аналогичен подход по отношение на Регламент 1215/2012) допуска прилагането на разпоредба от вътрешното процесуално право на държава членка, която поради заинтересованост да се избегне

- ситуация на отказ на правосъдие позволява провеждането на производство срещу и в отсъствието на лице, чието местоживеене не е известно, ако юрисдикцията, сезирана със спора, се увери преди произнасянето по него, че за откриването на ответника са предприети всички проучвания, изисквани от принципите на дължимата грижа и на добросъвестността (решение от 17 ноември 2011 г., *Hypoteční banka a.s. срещу Udo Mike Lindner*, C-327/10, ECLI:EU:C:2011:745).
- 28 Институтът на *curator absentis* е познат в по-голямата част от гражданските производства в държавите членки. Целта е да се гарантира правото на достъп до съд за ищец, който по независещи от него причини не може да определи актуалното местоживеене на ответника. В тази връзка съгласно практиката на Съда (решение по делото *Hypoteční banka*, точка 53) следва да се посочи, че възможността за провеждане на производство без знанието на ответника, посредством — както в главното производство — връчването на иска на особен представител, определен от сезираната юрисдикция, ограничава правото на защита на ответника. Това ограничение обаче е оправдано с оглед правото на ищеца на ефективна защита, като се има предвид, че при отсъствието на такава процедура посоченото право би останало без юридическа стойност (също така и решение от 2 април 2009 г., *Marco Gambazzi срещу DaimlerChrysler Canada Inc. и CIBC Mellon Trust Company*, C-394/07, ECLI:EU:C:2009:219).
- 29 Запитващата юрисдикция няма намерение да оспорва основателността на съществуването на този институт. Тя обаче се съмнява дали особеният представител на потребител с неизвестно местоживеене може да признае съгласно член 26, параграф 1 от Регламент 1215/2012 компетентността на съд, който не разполага с такава съгласно разпоредбите на регламента, като се яви за разглеждане на делото по същество, без да оспори компетентността на съда.
- 30 Косвено насоки за отговора на този въпрос са дадени от Съда в решението му от 10 октомври 1996 г. — *Bernardus Hendrikman и Maria Feyen срещу Magenta Druck & Verlag GmbH* (C-78/95, ECLI:EU:C:1996:380) — като посочва, че явяването на страна чрез процесуален представител, който не е упълномощен от ответника, не може да се тълкува като явяване на ответника по смисъла на член 27, точка 2 от Брюкселската конвенция (предшественик на член 34, точка 1 от Регламент 44/2001, а след това — косвено — на член 45, буква б) от Регламент 1215/2012).
- 31 Положението в главното производство е коренно различно от това в производството, което е довело до преюдициалното запитване по дело *Hendrikman*. Докато по това дело представителят, което се е явил, е бил неправилно назначен, в главното производство по настоящото дело това е особен представител на ответник с неизвестно местоживеене, назначен в съответствие с националното право и — съгласно националното право — оправомощен да извършва всички действия по делото. Освен това в делото

Hendrikman въпросът за явяването е свързан с основанията за отказ за признаване на съдебно решение, а не с признаването на компетентност.

- 32 Положение, аналогично на това в главното производство, е възникнало в главното производство по дело *Hypotečni banka*. Както генералният адвокат V. Trstenjak посочва в заключението си от 8 септември 2011 г., член 16, параграф 2 от Регламент № 44/2001 цели да защити потребителя от възможността срещу него да бъде заведено дело пред съдилища, различни от тези в неговата държава членка. Ако явяването пред съда на назначен без волята и знанието на потребителя негов особен представител се считаше за негово собствено явяване пред съда, като по този начин се обосновава компетентността на съда, това би застрашило да ограничи ефективното действие на член 16, параграф 2 от Регламента (вж. точка 82 от заключението). Въпреки това, в самото решение *Hypotečni banka* Съдът не се произнася изрично по въпроса.
- 33 Фактическото положение в главното производство по дело *Hypotečni banka* обаче е различно от това по настоящото дело. По делото *Hypotečni banka* а) производството се отнася до договор за дългосрочен ипотечен кредит, б) договорът предвижда, че потребителят е длъжен да уведомява за всяка промяна на адреса си и в) искът е предявен по време на срока на действие на договора. В настоящото дело предмет на производството е договор за краткосрочен заем. Поради това е трудно да се упрекне потребителят, че не е уведомил своя съдоговорител за промяната на адреса си.
- 34 При развиването на аргументи в тази насока следва да се посочи, че член 26, параграф 2 от Регламент 1215/2012 предвижда конкретно задължение за защита на потребителя срещу признаване на компетентност, която би могла да възникне от факта, че потребителят не е бил запознат с разпоредбите на Регламента относно компетентността и последиците от неоспорване на компетентността на съда. Следователно, за да може да се приеме, че потребителят признава компетентност на съда, която не произтича от регламента (основно предвид съдържанието на член 18, параграф 2 от Регламент 1215/2012 — компетентност на съда по местоживеене), е необходимо потребителят да е информиран за правото си да оспори компетентността на съда и за последиците от явяването или неявяването си.
- 35 Според запитващата юрисдикция предположението, че информирането на потребителя може да бъде заменено от евентуално информиране на особения представител, назначен на ответника, който е с неизвестно местоживеене, противоречи на основната цел на член 26, параграф 2 от Регламент 1215/2012, която е да защити потребителя от неблагоприятните последици вследствие непознаването на Регламента. Единствено самият потребител, който действа без посредник и е напълно наясно с обвързващите последици от неговите действия, може да реши доброволно да се откаже от произтичащите от регламента права, а именно да признае компетентност на държава, различна от тази, където има местоживеене. Въпреки че *curator*

absentis е назначен да представлява неговия интерес и — съгласно националното законодателство — има право да извършва всички свързани с делото действия, предвид произтичащия от регламента принцип на ефективност на защитата не може да се приеме, че особеният представител може да признае компетентност, като се яви за разглеждане на делото по същество.

- 36 Наличието на компетентност на съда, пред който се яви ответникът, предвидена в член 26 от Регламент 1215/2012, е проява на контрадикторния (състезателен) граждански процес в държавите членки, където за процесуалните интереси на страните трябва да се грижат самите те, а не съдът. Въпреки това, за постигането на тази цел е необходимо и двете страни да участват в производството или поне да имат възможност да го направят, т.е. да бъдат реално уведомени за него. Приемането на фикцията за уведомяване на страната чрез уведомяване на особения представител прави възможно провеждането на производството и упражняването на правото на ищеца на достъп до съд, но според запитващата юрисдикция не може да води до лишаване на потребителя — ответник от право на достъп до компетентен съд по мястото, където потребителят има местоживеене, само защото особеният представител не е оспорил компетентността на съда.
- 37 Следователно запитващата юрисдикция счита, че на втория въпрос следва да се отговори отрицателно.